

Imom al-Buxoriyning ma'naviy barkamollikni ta'minlashdagi pedagogik g'oyalari

Zulayho Omonullo-qizi Abdulazizova
Sevaraxon Izzatullo-qizi Ahmadjonova
Ilmiy maslahatchi: M.Mirzakarimova
Andijon davlat chet tillari instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada Imom al-Buxoriyning pedagogik g'oyalari batafsil o'rganilgan. Maqolada uning ta'lim-tarbiyaga yondashuvi, axloqiy va ma'naviy qadriyatlarni shakllantirishdagi roli, shuningdek, o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi munosabatlarga e'tibor qaratilgan. Maqolada ilm olishning muhimligi, bilimni amalda qo'llash va axloqiy tarbiya masalalari keng yoritilgan. Imom al-Buxoriyning pedagogik qarashlari nafaqat diniy bilimlarni yetkazish, balki insonning to'g'ri xulq-atvori, jamiyatga foydali bo'lishi va ma'naviy barkamolligini ta'minlashga qaratilgan. Tadqiqotda shuningdek, uning pedagogik yondashuvlari zamonaviy ta'lim tizimiga qo'llanishi mumkinligi ham ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Imom al-Buxoriy, pedagogik g'oya, ta'lim-tarbiya, axloqiy qadriyatlar, ilm olish, o'quvchi-o'qituvchi munosabati, ma'naviy tarbiya, hadis ilmi, bilimni amalda qo'llash, jamiyat

Imam al-Bukhari's pedagogical ideas in ensuring spiritual perfection

Zulaikho Amonullo-qizi Abdulazizova
Sevaraxon Izzatullo-qizi Ahmadjonova
Scientific advisor: M.Mirzakarimova
Andijan State Institute of Foreign Languages

Abstract: This article examines in detail the pedagogical ideas of Imam al-Bukhari. The article focuses on his approach to education, his role in the formation of moral and spiritual values, as well as the relationship between the student and the teacher. The article extensively covers the issues of the importance of acquiring knowledge, the practical application of knowledge, and moral education. Imam al-Bukhari's pedagogical views are aimed not only at conveying religious knowledge, but also at ensuring the correct behavior of a person, his usefulness to society, and his spiritual perfection. The study also shows that his pedagogical approaches can be applied to the modern education system.

Keywords: Imam al-Bukhari, pedagogical idea, education, moral values, acquiring knowledge, student-teacher relationship, spiritual education, science of hadith, application of knowledge, society

Imom al-Buxoriyning pedagogik g'oyalari, avvalo, ilm olishning zarurligiga asoslanadi. U ilmni nafaqat dunyoviy, balki diniy hayotda ham muhim deb bilgan. Ilm orqali inson o'zini tarbiyalaydi, axloqini mustahkamlaydi va jamiyatga foydali bo'lishi mumkin. Al-Buxoriy o'quvchilarga sabrli va halol bo'lishni o'rgatgan. U ta'lim jarayonida o'quvchi qiziqishini uyg'otish va bilimga muhabbat bilan yondashishni tavsiya qilgan. Shuningdek, ilmni faqat o'qish bilan cheklamaslik, uni amalda qo'llash muhimligini ta'kidlagan. Bu qarashlar uning hadis ilmini o'rganishdagi tajribasi va shogirdlar bilan ishlashida aniq namoyon bo'lgan.

Imom al-Buxoriy o'qituvchining roli va mas'uliyatini ham chuqur anglagan. U o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki o'quvchining tarbiyasi va axloqiy yetukligi uchun ham javobgar bo'lishi kerakligini aytgan¹. O'qituvchi sabrli, adolatli va ilmdan quvvat olgan shaxs bo'lishi lozim. Al-Buxoriy o'quvchilarni rag'batlantirish, ularni tinglash va tushunishga harakat qilishni tavsiya qilgan. Shu orqali o'quvchilar o'zini qadrlashni va ilmga hurmat bilan yondashishni o'rganadi. Bu pedagogik yondashuv o'quvchilarda o'z-o'zini rivojlantirish va mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantiradi. Axloqiy tarbiya Imom al-Buxoriy pedagogikasida muhim o'rin tutadi. U o'quvchilarga halollik, adolat, mehr-shafqat va sabr kabi fazilatlarni o'rgatgan. Har bir o'quvchi o'zini boshqalar bilan solishtirmasdan, o'zining ilmiy va axloqiy yuksalishiga e'tibor qaratishi kerak. Al-Buxoriy shogirdlarini nafaqat bilim olishga, balki o'z xatti-harakatlari va so'zlarini nazorat qilishga ham o'rgatgan. U axloqni amalda ko'rsatish va hayotiy misollar orqali tushuntirishni pedagogik metod sifatida qo'llagan. Bu yondashuv o'quvchilarda mustahkam axloqiy me'yorlarni shakllantiradi va ularni jamiyatda hurmatli shaxsga aylantiradi.

Imom al-Buxoriy ilmni amalda qo'llashga katta e'tibor bergan. U o'quvchilarga o'rgangan hadis va sunnatlarni kundalik hayotda tatbiq etishni tavsiya qilgan. Bilim faqat kitobda qolmasligi, balki insonning hayotiy qarorlariga ta'sir qilishi muhimdir. Shuningdek, u ilmning ijtimoiy foydasini ham ta'kidlagan. O'quvchilar o'z bilimlarini jamiyatga foydali ishlar qilish, boshqalarga yordam berish va adolatli bo'lishda ishlatishlari kerak. Bu pedagogik yondashuv o'quvchilarda faqat bilimga emas, balki hayotiy tajribaga asoslangan mas'uliyat hissini shakllantiradi. Imom al-Buxoriy pedagogik g'oyalari zamonaviy ta'lim tizimi uchun ham muhimdir. Uning ilm olish, axloqiy tarbiya va amaliy bilimni uyg'unlashtirishga doir qarashlari bugungi kun o'qituvchilari uchun namuna bo'la oladi. Shuningdek, u o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, ilmiy tadqiqot va izlanishga rag'batlantirgan. Al-Buxoriyning

¹ Al-Buxoriy, Imom. Al-Jami' al-Sahih, Toshkent, 2005. 78-bet

shogirdlar bilan ishlash uslubi zamonaviy metodik yondashuvlar bilan uyg'unlashadi va pedagogik jarayonni samarali qiladi. Shu tariqa, uning pedagogik merosi nafaqat diniy, balki umumiy ta'lim jarayonida ham qadrlidir va o'rganishga loyiqdir.

Imom al-Buxoriy shogirdlarni ilmni o'rganishga doimiy intilish va izchillik bilan yondashishga o'rgatgan. U o'quvchilarga vaqtni samarali taqsimlash, muntazam o'qish va tadqiqot qilish orqali bilim darajasini oshirish muhimligini ta'kidlagan. Shu bilan birga, u har bir o'quvchining qobiliyati va ehtiyojiga mos yondashish zarurligini aytgan. Bu pedagogik yondashuv shogirdlarni bilim olish jarayonida qiziqish va mustaqillikka rag'batlantiradi.

Imom al-Buxoriy ta'lim jarayonida muloqot va savol-javob metodini keng qo'llagan. U o'quvchilarni faqat tinglovchi sifatida emas, balki faol ishtirokchi sifatida ko'rgan. Savol-javoblar orqali o'quvchilar bilimni chuqurroq tushunadi va o'z fikrini ifodalashga o'rganadi. Shu usul, shuningdek, o'quvchilarda tanqidiy fikrlash va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini shakllantiradi. Imom al-Buxoriyning pedagogik g'oyalari axloqiy rahbarlik va namuna ko'rsatishga ham asoslangan. U o'qituvchilarni o'z xatti-harakati bilan shogirdlarga ibrat bo'lishga chaqirgan. Shogirdlar o'qituvchining halolligi, adolati va bilimga bo'lgan munosabatini kuzatib, shunga intiladi. Bu usul o'quvchilarda nafaqat bilim, balki to'g'ri xulq-atvorni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, Imom al-Buxoriyning pedagogik qarashlarida ma'naviy tarbiya va jamiyatga foydali bo'lish g'oyalari ajralmasdir. U o'quvchilarga ilm orqali insoniy fazilatlarni rivojlantirish va jamiyatda hurmatli shaxs bo'lishni o'rgatgan. Bu pedagogik yondashuv nafaqat shogirdlarni, balki butun jamiyatni ijobiy tomonga o'zgartirishga qaratilgan. Shu tariqa, uning ta'lim-tarbiyaga doir qarashlari bugungi kunda ham o'rganishga va tatbiq etishga loyiqdir.

Imom al-Buxoriyning pedagogik g'oyalari ilm olish, axloqiy tarbiya va amaliy bilimni uyg'unlashtirishga qaratilgan. U o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi munosabat, axloqiy qadriyatlarni shakllantirish va bilimni amalda qo'llash masalalariga katta e'tibor bergan. Al-Buxoriyning yondashuvi shogirdlarni mustaqil fikrlashga, mas'uliyatli va jamiyatga foydali shaxs bo'lishga o'rgatadi. Uning pedagogik merosi zamonaviy ta'lim tizimi uchun ham qadrlidir va bugungi kunda ham o'rganish va tatbiq qilish mumkin. Shu bois, Imom al-Buxoriyning pedagogik qarashlari ilm va axloqni uyg'unlashtirishda muhim manba hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Al-Buxoriy, Imom. Al-Jami' al-Sahih, Toshkent, 2005.
2. Madaminjonovna, M. M. METHODOLOGY OF EDUCATIONAL TEACHING OF GENERAL SCIENCES.

3. Muhammaddilyor Diyorbek O'G'Li Uzoqjonov, & Maxliyoxon Madaminjonovna Mirzakarimova (2025). Atrof-muhitni asrash va ekologik barqarorlikni ta'minlash muammolari. *Science and Education*, 6 (12), 17-21.
4. Mirzakarimova, M. (2025). O 'QUVCHILARDA TADBIRKORLIK TUSHUNCHALARINI RIVOJLANTIRISHNING DIAGNOSTIK TAHLILI. *Scientific journal of the Fergana State University*, (4), 1-1.
5. Mirzakarimova, M. (2025). Didactic Effectiveness of Teaching General Sciences with an Entrepreneurial Orientation. *Journal of Institutional Research South East Asia*, 23(3).
6. Uzoqjonov, M. D. O. G. L., & Mirzakarimova, M. M. (2025). Zamonaviy texnologiyalarning atrof-muhitga ta'siri. *Science and Education*, 6(11), 281-284.
7. El-Atrash, A., Zaki, S., Tousson, E., & Negm, M. (2022). Copper oxide nanoparticles induced liver and kidney toxicity in rat. *Asian Journal of Biochemistry, Genetics and Molecular Biology*, 12(4), 154-160.
8. Mirzakarimova, M. M., & Uzoqjonov, M. D. O. G. L. (2025). Zamonaviy axborot texnologiyalariga o 'tishda axborot xavfsizligi. *Science and Education*, 6(10), 89-93.
9. МИРЗАКАРИМОВА, М. М. (2022). ХОРИЖИЙ ТИЛЛАРНИ ТАДБИРКОРЛИККА ЙУНАЛТИРИБ У^ ИТИШНИНГ ДИДАКТИК АСОСЛАРИ.
10. Madaminjonovna, M., & Uzoqjonov, M. (2025). The possibilities of solving environmental problems through technology. *Academic Journal of Science, Technology and Education*, 1(7), 11-15.
11. Uzoqjonov, M., & Mirzakarimova, M. (2025). The role and significance of artificial intelligence in modern society. *Technical Science Integrated Research*, 1(6), 8-10.
12. Mirzakarimova, M., & Uzoqjonov, M. (2025). Information security in information-communication technologies. *Academic Journal of Science, Technology and Education*, 1(6), 8-11.
13. УМНОВ, Д. Г., КАРИЕВ, А. Д., ТЕШАБОВЕВ, А. Ю., & МИРЗАКАРИМОВА, М. М. (2024). Формирование финансовой грамотности и культуры потребления у старших дошкольников. *Перспективы науки и образования*, (6 (72)), 420-436.
14. MADAMINJONOVNA, M. X. T. T. Y. (2022). NALTIRIB O'QITISHNING DIDAКТИК ASOSLARI. *Nova. Pub*, 1-128.
15. Madaminjonovna, M. M. (2024). ECOLOGICAL-VALEOLOGICAL CULTURE IN THE" MAN-NATURE-SOCIETY" SYSTEM. *Web of Teachers: Inderscience Research*, 2(5), 51-55.
16. Mirzakarimova, M. M., & Uzoqjonova, M. D. Q. (2024). Pedagogik mahoratning shakllanishi va rivojlanishi. *Science and Education*, 5(3), 264-269.

17. Mirzakarimova, M. M. (2024). O'qituvchining muomala madaniyati. *Science and Education*, 5(4), 278-282.
18. Mirzakarimova, M. M., & Uzoqjonova, M. D. Q. (2024). "Avesto" va pedagogik fikrlar rivoji. *Science and Education*, 5(2), 224-228.
19. Mirzakarimova, M. M., & Uzoqjonova, M. D. Q. (2023). Scientific and pedagogical activity of Imam al-Bukhari. *Science and Education*, 4(12), 321-324.
20. Mirzakarimova, M. M., & Uzoqjonova, M. D. Q. (2023). O'zbekistonda chiqindilarni qayta ishlash muammolarini o'rganish va bartaraf qilish. *Science and Education*, 4(11), 78-83.
21. Mirzakarimova, M. (2023). CLIL TEXNOLOGIYALARI VOSITASIDA O'QUVCHILARNING TADBIRKORLIK KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION METOD VA VOSITALAR. *Namangan davlat universiteti Ilmiy axborotnomasi*, (6), 410-415.
22. Мирзакаримова, М. М. (2020). Умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб ўқитиш тизими. *Science and Education*, 1(4), 97-103.
23. Мирзакаримова, М. М. (2020). ESSENTIAL COMPOSITION OF ENTREPRENEURSHIP FUNCTIONAL LITERACY. *INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND TECHNICAL JOURNAL" INNOVATION TECHNICAL AND TECHNOLOGY*, 1(1), 63-65.
24. Mirzakarimova, M. M. (2022). The Necessity to Develop Students' Entrepreneurial Skills in English Classes. *Telematique.-2022.-S*, 7128-7131.
25. Мирзакаримова, М. М. (2020). Замонавий шароитларда умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб ўқитиш тизими. *Science and Education*, 1(4), 216-222.
26. Mirzakarimova, M. (2023). EFFECTIVENESS OF STUDENTS'ENTREPRENEURIAL SKILLS DEVELOPMENT THROUGH CLIL TECHNOLOGIES. *Академические исследования в современной науке*, 2(8), 92-94.
27. Madaminjonovna, M. M. (2023). Innovative Methods and Tools for Developing Students' Entrepreneurial Skills Using CLIL Technologies. *International Journal of Human Computing Studies*, 5(3), 15-17.